

Kocon: Een lokaal initiatief tegen verslaving

DRS. FEMKE SLEEGERS

De discussie over drugsbestrijding wordt gedomineerd door de *coffeeshop*. Daardoor wordt het werkelijke probleem van de verslaving over het hoofd gezien, aldus H.C. Moolenburgh, voorzitter van het Platform Verslavingszorg Katwijk. 'Elke (toekomstige) verslaafde heeft zijn eigen achterliggende problematiek en die wordt niet opgelost met een besluit over het gedogen van een *coffeeshop* in een gemeente'. Katwijk besloot tot een andere aanpak: Kocon werd geboren. Een succesverhaal over een lokaal particulier initiatief en een brede maatschappelijke samenwerking om de harddrugsproblemen aan te pakken. Een voorbeeld voor alle gemeentes die verslaving op kleine schaal willen bestrijden.

Begin jaren '90 werden de 40000 inwoners van Katwijk opgeschrikt door enkele incidenten met zeer jonge zeer zwaarverslaafden. Problemen met harddrugs bleken niet alleen in de grote steden voor te komen. Initiatiefnemers uit verschillende maatschappelijke organisaties besloten niet te wachten op maatregelen vanuit de politiek en richtten Platform Verslavingszorg Katwijk op. Hierbij werden alle maatschappelijke geledingen in Katwijk betrokken die met de problemen rond harddrugs te maken hebben - jongerenwerk, scholen, politie, ouders van harddrugsverslaafden, JAC, gemeente, huisartsen, GGD, sociaal-cultureel werk en (christelijke) verslavingszorg.

H.C. Moolenburgh, huisarts in Katwijk en voorzitter van het Platform Verslavingszorg Katwijk vergelijkt de ontwikkeling van een jongere met de ontwikkeling van een vlinder: 'Beginnend als een rups spint hij zich na een tijdje in een cocon, om op wonderbaarlijke wijze weer als vlinder te voorschijn te komen. Het kind groeit op, spint zich in als puber in een soms ondoordringbare cocon, om als volwassene verder te leven'. Het Platform Verslavingszorg Katwijk dat begin 1993 werd opgericht, ontwierp aan de hand van de drie ontwikkelingsstadia van de vlinder het programma Kocon. Het woord Kocon is samengesteld uit de 'K' van Katwijk, coke als voorbeeld van een harddrugs en het woord cocon. Kocon opereert op het snijvlak van preventie en *curatie* en heeft voor de risicjongere in

zowel het rupsstadium, het coconstadium als het vlinderstadium een maatschappelijk vangnet gewezen.

De ontwikkeling van een vlinder

'De rups moet zich zó ontwikkelen, dat hij tot en met het coconstadium kan overleven. Dit betekent goed voeden, een goed milieu en niet teveel vogels op z'n weg.' Kocon richt zich in dit stadium op het eerste contact met genotsmiddelen/harddrugs. De voorlichting aan de jongere wordt gericht op de risico's van genotsmiddelen en het maken van verantwoorde individuele keuzen. Voor ouders, alle scholen, alle wijkverenigingen en sociaal-cultureel werkers worden cursussen georganiseerd over symptoomherkenning, de vroegtijdige signalering van riskant middelengebruik en het ontwikkelen van preventiebeleid. In maart '99 is een door het platform samengesteld reglement 'Riskant genotmiddelen gebruik' aan een groot aantal organisaties in Katwijk.

'Daarna,' vervolgt Moolenburgh de analogie, 'heeft de rups zich in een pantser teruggetrokken. Binnen zijn lichaam vinden enorme veranderingen plaats, een 'volkomen gedaanteverwisseling', heet het in de biologie. De vergelijking met de puber ligt voor de hand. Zijn/haar lichaam verandert sterk, hij/zij verzet zich tegen de eigen leefomgeving tot na een paar jaar de 'gedaanteverwisseling' compleet is. Gelukkig verloopt dit proces bij de meeste jongeren goed. Het coconstadium vraagt om een eigen benadering. Jongeren met problematisch genotsmiddelengebruik en verslaafden leven vaak geïsoleerd in een vijandig ogende wereld. Binnen hun cocon zoeken zij de ervaring van het vliegen (*high*) zonder vleugels. Wanneer zij proberen uit hun cocon te kruipen zijn zij vleugellam geworden. De cocon is vaak zo hard geworden dat niemand er doorheen kan breken. Het is een schild waar ouders, omgeving maar ook hulpverleners niet doorheen komen en waarbij elke doorbraak resulteert in terugval en teleurstelling. De beslotenheid van de cocon maakt het moeilijk risicovol gebruik van genotmiddelen tijdig te signaleren. Door training van jongerenwerkers en vrijwilligers in het signaleren en het grenzen stellen treedt een betere herkenning van risicjongeren op'. Om de maatschappelijke isolatie van de verslaafde/genotsmiddelengebruiker in dit stadium te doorbreken, zijn er naast de reguliere jongerenwerkers speciale straatteams van vrijwilligers opgezet om de jongere in zijn eigen omgeving, in de eigen groep te benaderen. Moolenburgh: 'De onbevangenheid van vrijwilligers en hun open benadering wordt snel als ondeskundig afgedaan. Toch hebben zij in korte tijd contact weten te leggen met een groot aantal harddrugverslaafden'. Christelijk centrum De Brug organiseert sinds 2,5 jaar een inloophuis voor harddrugverslaafden en een wekelijks spreekuur waar harddrugverslaafden voor psychologische hulp terecht kunnen. Ouders van harddrugverslaafden nemen deel aan een zelfhulpgroep en de harddrugverslaafden zelf kunnen bij *Narcotics Anonymus* terecht.

➤ Als het om drugsgebruik gaat, zijn jongeren vaak redelijk goed op de hoogte van wat ze doen en wat de risico's daarvan zijn.

'Wanneer de pop in een vlinder is veranderd pompt deze zich vol met lucht zodat de cocon openbarst en de vlinder naar buiten kruipt. Om te kunnen vliegen pompt hij door heftig trillen bloed in de vleugeladers, strekt de vleugels uit voor de chitinehuid hard wordt en fladdert omhoog. Het is voor de jongere die ontspoot niet voldoende de cocon achter zich te laten. Hij of zij moet ook nog leren vliegen. Wanneer dit niet op een adequate manier wordt begeleid dreigt de jongere terug te vallen wegens niet-functionerende vleugels. De verslaafden zijn niet in staat op eigen kracht de maatschappij weer in te komen. De manier waarop de terugkeer in het eigen dorp plaatsvindt na een periode van afkicken is bepalend voor het verdere verloop. Maatschappelijke integratie en reïntegratie zijn afhankelijk van goede vlieg instructeurs en starten in de luwte'. Om de probleemjongere in het vlinderstadium op te vangen en te (re)integreren in de samenleving is het Project Maatschappelijke Integratie (PMI) gestart. Moolenburgh: 'Met een intaketeam wordt gekeken wie in aanmerking komt voor verdere begeleiding. Door participatie van o.a. politie, categoriaal jongerenwerk en schoolarts wordt een optimale selectie nagestreefd. Jongeren die niet in aanmerking komen voor het project worden doorverwezen. Sinds een aantal jaar functioneren in Katwijk op de scholen voor voortgezet onderwijs Zorg Advies Teams. Het programma van het PMI dient hier naadloos op aan te sluiten. Een begeleidingsteam zorgt voor een op het individu afgestemd traject. Dit is mogelijk dankzij een uitgebreid netwerk met o.a. arbeidsbureau en bedrijfsleven. Het begeleidingsteam volgt de jongere in de loop van het traject. Ouders krijgen afzonderlijk aandacht. Verslaafden die uit een afkickcentrum of uit de gevangenis komen, worden opgevangen en begeleid door politie, verslavingsreclassering, de Brug, jongerenwerk en ouders. Ook in de gevangenis wordt het contact met gedetineerden onderhouden met brieven en bezoek. Zo blijven zij een deel van de gemeenschap en wij hopen dat dat de kans op terugval verkleint.'

Volksgezondheid voorop

Het primaire doel van Kocon is volksgezondheid en daarmee onderscheidt het zich van andere initiatieven in Nederland waarbij openbare orde centraal staat. 'Door de nadruk op volksgezondheid te leggen, is er meer aandacht voor de persoonlijke problemen van iedere verslaafde', aldus Moolenburgh. Op het moment dat er bij een jongere een (beginnend) verslavingsprobleem wordt gesignaleerd, wordt zijn of haar situatie in een multidisciplinair team besproken en wordt er een hulptraject opgesteld. De jongeren zijn over het algemeen gemotiveerd om mee te werken. 'Ze krijgen begrip voor hun situatie en worden niet aangevallen op de maatschappelijk ongewenstheid van hun gedrag, zoals in andere gemeentelijke programma's gebeurt', aldus Annelies Slabbèrtje, projectmedewerkster van de gemeente Katwijk.

De gemeente kiest bewust voor een ondersteunende achtergrondrol in het platform: 'Wij waarderen particulier initiatief en geloven dat de beste resultaten behaald worden als een project als dit vanuit de praktijk georganiseerd kan worden', aldus Slabbèrtje. 'Wij ondersteunen het project niet zozeer inhoudelijk maar vooral met subsidie, huisvesting, organisatie en ambtelijke kaders'. In de brede maatschappelijke samenwerking ontbreekt -vooralsnog- de horeca. Deze zullen in een later stadium bij het project betrokken worden, want het gaat het Platform Verslavingszorg Katwijk nadrukkelijk om verslaving in het algemeen. Ook alcohol- eet- en gokverslaving vallen daaronder. Tot nu toe concentreerde het platform zich vooral op harddrugs omdat harddrugsverslaving makkelijker te herkennen is. Bovendien heeft de aanpak ervan een groter maatschappelijk draagvlak omdat het niet raakt aan eigen gewoontes, aldus Moolenburgh.

Coffeeshopbeleid

Landelijk gezien is er belangstelling vanuit de kleine christelijke partijen. 'Het CDA zou een veel sterkere boodschap op dit gebied kunnen hebben', aldus Moolenburgh. 'Wanneer je tegen een *coffeeshop* pleit, dan moet er een duidelijk beleid tegenover staan'. De gemeente Katwijk gedooft geen *coffeeshop* binnen de gemeentegrenzen. Dit nulbeleid zou echter een 'lege huls' tegen verslaving zijn, zonder een programma met preventieve maatregelen, zoals Kocon. 'Doordat de discussie in de politiek op het *coffeeshop*beleid is gericht, worden de werkelijke problemen niet onder ogen gezien en komt men niet toe aan de vele andere oplossingen die er denkbaar zijn'.

☛ 'Wanneer je tegen een coffeeshop pleit, dan moet er een duidelijk beleid tegenover staan'.

Het platform heeft niet de pretentie het drugsprobleem op te lossen, maar wil met een zo breed mogelijke maatschappelijke inzet het probleem in Katwijk beperken. 'In Katwijk kunnen we geen invloed uitoefenen op de markt. Dat kan alleen in Den Haag of Europa. Wat wij wel kunnen beïnvloeden, zijn de mensen in onze gemeente', aldus Moolenburgh. 'Door vroegtijdige signalering van problemen en door goede samenwerking tussen alle betrokken instanties, heeft preventie een goede kans'. De eerste resultaten zijn positief. Over de effecten en het succes van Kocon zijn nog tot nu toe geen cijfers bekend. Over recidive kan dus nog niets worden vermeld. In de loop van dit jaar start er een onderzoek naar de resultaten.

Drs. Femke Slegers is Cultuur- en Godsdienstpsychologe. Ze is werkzaam op de CDA-redactie.

Literatuur:

KOCON: een Katwijks model, H.C. Moolenburgh, 1998